

AZ ELTE NEVELÉSTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLÁJÁBAN LEFOLYTATOTT KOMPLEX VIZSGÁK TARTALMA ÉS MENETE

PREAMBULUM

Az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskolájában lefolytatott komplex vizsgák tartalma és menete az alábbi dokumentumokban megfogalmazottakra épül:

- (1) az Nftv 72. § (5) bekezdése (1. melléklet);
- (2) a 2016. IX.1.-től hatályos 387/2012. (XII. 19.) Korm. rendelet (a doktori iskolákról, a doktori eljárások rendjéről és a habilitációról) 12/A. §15 (1)-(5) pontja (2. melléklet);
- (3) az ELTE SZMSZ II. kötete, a Hallgatói Követelményrendszer 6. mellékletében szereplő Doktori Szabályzat; valamint
- (4) annak 6/4. sz. melléklete: A Pedagógiai és Pszichológiai Kar Doktori Szabályzata.

A KOMPLEX VIZSGA CÉLJA

A komplex vizsga célja a doktorandusz elméleti felkészültségének, valamint doktori kutatásában történt tudományos előrehaladásának a felmérése.

A KOMPLEX VIZSGA LETÉTELÉNEK MÓDJA ÉS NYELVE

A komplex vizsgát nyilvánosan, bizottság előtt kell letenni, magyar vagy angol nyelven.

A VIZSGABIZOTTSÁG

A vizsgabizottság összetételéről – az illetékes program vezetőjének javaslatára – a Doktori Iskola Tanácsa (DIT) dönt, majd e döntést a kar Pedagógiai és Pszichológiai Doktori Tanácsa hagyja jóvá. A vizsgabizottság legalább három tagból áll, a tagok legalább egyharmada nem áll foglalkoztatásra irányuló jogviszonyban az ELTE-vel. A vizsgabizottság elnöke az Egyetem egyetemi tanára *vagy* professor emeritusa *vagy* kutatóprofesszora *vagy* habilitált egyetemi docens lehet. A vizsgabizottság valamennyi tagja tudományos fokozattal rendelkezik.

A doktorandusz (előzetesen benyújtott és értékelt) kutatási tervének bírálói lehetőség szerint tagjai a vizsgabizottságnak is. Amennyiben a vizsgabizottságnak nem tagjai az előopponensek, akkor a jelenlétük ajánlott a vizsgán. A bizottságnak nem lehet tagja a vizsgázó témavezetője, de a vizsgán jelen lehet. A vizsgabizottságba póttagot is jelölni kell.

A bizottság a vizsga előtt legalább egy héttel megkapja a következő dokumentumokat tájékozódás céljából:

- amennyiben tételsor alapján történik, a vizsgázó által az elméleti részhez választott két témakör tételsorát és az ahhoz kapcsolódó kötelező olvasmányok jegyzékét;
- a vizsgázó kutatási tervét;
- a kutatási tervről készült bírálatokat.

A KUTATÁSI TERV BÍRÁLÓI

A kutatási terveket a témavezető mellett a szakterület két (lehetőség szerint programonként egy belső és egy külső) szakértő oktatója bírálja el, akiknek a személyére a programvezetők tesznek javaslatot.

A KUTATÁSI TERV BÍRÁLATÁNAK CÉLJA ÉS FŐ SZEMPONTJAI

A bírálat célja annak biztosítása, hogy a Doktori Iskola által gondozott témákban mind elméleti, mind kutatómódszertani szempontból magas színvonalú – a nemzetközi kutatási térben is versenyképes – kutatás szülessen, valamint annak megakadályozása, hogy a kutatásban olyan módszertani probléma merüljön fel, amely megkérdőjelezheti annak létjogosultságát vagy eredményeit. Ennek megfelelően a bírálók a kutatási tervről az alábbi szempontok mentén, szöveges értékelést készítenek:

- általános benyomás (világos/egyértelmű-e a kutatás terve, megvalósítható-e a kutatás stb.),
- a kutatási téma relevanciája (egyértelműen rámutat-e arra a hiányra az eddig kutatásokban, amelyet pótolni kíván, tartalmaz-e újszerűséget),
- a kutatás célja (világos-e, elég precíz-e a megfogalmazása, megfelelően fókuszált-e stb.),
- elméleti háttér (kulcsfogalmak meghatározása, kitér-e minden, a kutatás témája és céljai szempontjából releváns területre, megfelelően alátámasztja-e a vizsgálat indokoltságát stb.),
- kutatási kérdések (összhangban állnak-e a kutatás céljaival, megfelelően tömör és pontos-e a megfogalmazásuk stb.),
- a kutatás módszertani háttere (a választott kutatási paradigma és a módszerek megfelelnek-e a kutatás céljainak, kielégítő részletességgel mutatja-e be a kutatást, biztosítja-e a megbízhatóságot, hitelességet/validitást és a megismételhetőséget stb.),
- a kutatási terv felépítése (követi-e a kutatási tervek szerkezeti felépítésére vonatkozó tudományos előírásokat, logikusan szerkesztett-e stb.),
- hivatkozások rendszere (követi-e a Doktori Iskola és az illetékes doktori programnak a hivatkozások rendszerével kapcsolatosan megfogalmazott követelményeit),
- nyelvi megformálás,
- a kutatás időbeli megvalósíthatósága,
- összegzés, amely egyértelműen megfogalmazza a bírálat kimenetét is: a kutatási terv változtatások nélkül megfelel/ kis változtatásokkal megfelel/ nagyobb átdolgozást igényel/ nem felel meg a Doktori Iskola követelményeinek).

A kutatási terv további részleteit a „Kutatási terv készítése és elfogadásának folyamata” című dokumentum tartalmazza.

A fokozatszerzési eljárásra a kifutó PhD képzésről vagy más doktori iskolából jelentkező doktoranduszokra speciális szabályok vonatkoznak (ld. egyetemi és kari Doktori Szabályzat, valamint a Doktori Iskola Működési Szabályzata vonatkozó rendelkezéseit).

A KOMPLEX VIZSGA RÉSZEI

A komplex vizsga két fő részből áll (elméleti és disszertációs rész) és összesen egy órás. A komplex vizsga előfeltétele a kutatási terv bírálóinak többségi pozitív véleménye a terv védeésre bocsáthatóságáról. (Az alábbiakban szereplő időintervallumok csupán ajánlások, ezektől el lehet térni.)

1. Elméleti rész (kb. 30 perc):

Az elméleti rész a vizsgázó elméleti felkészültségét méri fel a tudományterületen. A vizsgázó **két témakörből** tesz **szóbeli vizsgát**. A vizsgarész két konkrét témakörét (1. elméleti és 2. kutatás-módszertani témakör) a DIT határozza meg. E két témakör nem lehet azonos a doktorandusz szűkebb kutatási témájával (utóbbi mélyreható ismeretéről a vizsga 2. részében ad számot) és épülhet tételsorra (utóbbi esetben rövid felkészülési idő ajánlott). A témakörök listáját a DIT adja meg önálló dokumentumban. Az egyes programok az általános követelmények mellett megfogalmazhatnak program-specifikus követelményeket. A program-specifikus követelményekről a programok vezetői fél évvel a vizsgaidőszakot megelőzően tájékoztatják a Doktori Iskola Tanácsát valamint a programok hallgatóit.

2. Disszertációs rész (kb. 30 perc)

A disszertációs részben a vizsgázó a szűkebb kutatási területén ad számot a tudományos előrehaladásáról és készségeiről (pl. tudományos előadás tartásának képessége, megbízható és hiteles kutatás megtervezésének képessége) előzetesen benyújtott (és véleményezett) kutatási terve alapján.

Elsőként előadás formájában (kb. 10 percben) ismerteti a bizottság számára a kutatási tervét (téma, a kutatás relevanciája és újszerűsége a hazai és a nemzetközi tudományos eredmények szempontjából, elméleti/szakirodalmi háttér, kutatási kérdések, hipotézisek, kutatás módszerei, várható eredmények, valamint a disszertáció elkészítésének és az eredmények publikálásának ütemezése), majd tételesen megválaszolja a bírálatokban megfogalmazott kérdéseket, kritikai észrevételeket. A válaszokhoz használhatja a jegyzeteit. A bizottság tagjai – és amennyiben nem vizsgabizottsági tagok, a bírálók is – szükség esetén – további kérdéseket tehetnek fel, észrevételeket fogalmazhatnak meg a kutatás tervéhez, illetve a válaszokhoz kapcsolódóan, amelyekre a vizsgázó válaszol. Zárásként a bírálók nyilatkoznak a válaszok elfogadásáról (vagy el nem fogadásáról).

A KOMPLEX VIZSGA ÉRTÉKELÉSE

A vizsgabizottság külön-külön értékeli a vizsga elméleti és disszertációs részét (öt fokozatú minősítéssel). A vizsgázó ezért külön jegyet kap az elméleti rész elméleti témakörére, kutatás-módszertani témakörére, valamint a disszertációs részre, így összesen maximálisan 15 pontot szerezhet. Amennyiben bármelyik jegy elégtelen, a teljes vizsga sikertelen. A vizsga összeredményét kétfokozatú (megfelelt vagy nem megfelelt) minősítéssé kell végül átalakítani, oly módon, hogy a vizsgázó teljesítménye a megszerezhető pontok 60%-ától minősíthető megfelelőnek (3-8 között: „nem felelt meg”; 9-15 között „megfelelt”). A komplex vizsgáról szöveges értékelést is tartalmazó jegyzőkönyv készül. A jegyzőkönyvnek mellékletét képezik a doktorandusz kutatási tervéről készült írásbeli bírálatok.

A vizsga eredményét a szóbeli vizsga napján ki kell hirdetni. A komplex vizsga sikeres, amennyiben a bizottság tagjainak többsége mindkét vizsgarészt sikeresnek ítéli meg. Sikertelen elméleti vizsgarész esetén a vizsgázó az adott vizsgaidőszakban további egy alkalommal megismételheti a vizsgát a nem teljesített témakör(ök)ből. A vizsga disszertációs része sikertelenség esetén nem ismételhető (EDSZ 54.§.(4)). A komplex vizsga sikertelen volta esetén egynél több alkalommal semmilyen körülmények között nem ismételhető.

Bár a bizottságnak nem tagja a témavezető, lehetőséget kell biztosítani számára, hogy előzetesen írásban és/vagy a vizsgán értékelje a vizsgázót.

MELLÉKLETEK

1. melléklet: az Nftv. 72. § (5) bekezdése (5) pontja

(5)¹ Az Országos Doktori Tanács a felsőoktatási intézmények doktori tanácsai elnökeiből álló testület, amely állást foglal a doktori képzéssel, fokozatadással kapcsolatos kérdésekben, valamint – a Doktoranduszok Országos Szövetségével egyeztetve – meghatározza a komplex vizsga szervezésének elveit. Az Országos Doktori Tanács határozza meg a doktori képzésre biztosított magyar állami (rész)ösztöndíjjal támogatott hallgatói létszám felsőoktatási intézmények közötti minőség- és teljesítményalapú elosztásának elveit.

2. melléklet: 387/2012. (XII. 19.) Korm. rendelet a doktori iskolákról, a doktori eljárások rendjéről és a habilitációról

12/A. §15 (1) A komplex vizsgát – az Nftv. 72. § (5) bekezdésének megfelelően – az Országos Doktori Tanács által meghatározott elvek mentén szükséges megszervezni. A komplex vizsga követelményeit – a doktori iskola működési szabályzatában meghatározott módon – a doktori program meghirdetésekor közzé kell tenni.

(2) A komplex vizsgát nyilvánosan, bizottság előtt kell letenni. A bizottság legalább három tagból áll. A kizárólag hitéleti képzést folytató doktori iskola kivételével a bizottsági tagok legalább egyharmada nem áll foglalkoztatásra irányuló jogviszonyban a doktori iskolát működtető intézménnyel. A bizottság elnöke egyetemi tanár, habilitált egyetemi docens, habilitált főiskolai tanár, Professor Emeritus vagy a Magyar Tudományos Akadémia doktora címmel rendelkező oktató, kutató lehet. A bizottság valamennyi tagjának tudományos fokozattal kell rendelkeznie. A bizottságnak nem lehet tagja a vizsgázó doktorandusz témavezetője.

(3) A komplex vizsga két részből áll: a) az elméleti részből, amely során a doktorandusz a vonatkozó tudományág, művészeti ág szakirodalmában való tájékozottságáról, aktuális elméleti és módszertani ismereteiről ad számot és b) a tudományos vagy művészeti előrehaladásról való beszámolásból.

(4) A doktorandusz a sikertelen komplex vizsgát egy alkalommal, ugyanazon vizsgaidőszakban ismételheti meg.

(5) A komplex vizsgáról jegyzőkönyvet kell felvenni. A vizsga eredményét az utolsó vizsgarész napján kell kihirdetni. A komplex vizsga értékelése kétfokozatú, megfelelt vagy nem megfelelt minősítés lehet.

¹ Megállapította: 2015. évi CCVI. törvény 29. §. Hatályos: 2016. IX. 1-től.